

Valtiontalouden tarkastusviraston kertomus eduskunnalle vaalirahoituksen valvonnasta vuoden 2015 eduskuntavaaleissa

Valtiontalouden tarkastusviraston kertomus eduskunnalle vaalirahoituksen valvonnasta vuoden 2015 eduskuntavaaleissa

ISSN-L 1796-9530
ISSN 1796-9530 (NID.)
ISSN 1796-9646 (PDF)
URN:NBN: VTV-K192015VP
[HTTP://URN.FI/URN:NBN: VTV-K192015VP](http://URN.FI/URN:NBN: VTV-K192015VP)
LÖNNBERG PRINT & PROMO
HELSINKI 2015

Eduskunnalle

Valtiontalouden tarkastusvirasto on valvonut vuoden 2015 eduskuntavaaleissa ehdokkaan vaalirahoituksesta annetussa laissa (273/2009) säädetyn vaalirahoituksen ja vaalikampanjan kulujen ilmoitusvelvollisuuden noudattamista laissa säädetyllä tavalla.

Valtiontalouden tarkastusvirasto antaa ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain 10 § 3 momentin nojalla eduskunnalle vaalikohtaisen kertomuksen saamistaan vaalirahoitusilmoituksista ja toiminnastaan ilmoitusvelvollisuuden noudattamisen valvonnassa (vaalirahoituksen valvontakertomus).

Helsingissä 17. joulukuuta 2015

Tytti Yli-Viikari
Pääjohtaja vt.

Jaakko Eskola
Tilintarkastuspäällikkö

Kaikki vuoden 2015 eduskuntavaalien ilmoitusvelvolliset ovat jättäneet ehdokkaan vaalirahoituksesta annetussa laissa säädetyn vaalirahoitusilmoituksen.

Tarkastusvirasto pyysi kaikilta ilmoitusvelvollisilta selvityksiä vaalirahoitusilmoitusten oikeellisuudesta. Selvityspyyntöjen tavoitteena oli varmentaa vaalirahoitusilmoituksissa esitettyjä tietoja. Selvityksinä pyydettiin ehdokkaan vaalikampanjassaan käyttämien pankkitilien tiliotteet. Saadut selvitykset ovat viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 15 kohdan nojalla salassa pidettäviä.

Ilmoitusten käsittelyn ja tarkistusten yhteydessä tarkastusvirasto pyysi 40 ilmoitusvelvollista täydentämään tai korjaamaan tekemäänsä ilmoitusta. Korjaukset liittyivät pääsääntöisesti tarkennustarpeisiin esitetyissä rahoituksen tiedoissa.

Tarkastusvirastolle ei tehty vuoden 2015 eduskuntavaalien vaalirahoitusilmoituksiin liittyviä kanteluita.

Ilmoitusten käsittelyn tai saatujen selvitysten ja ilmoitusten täydennysten jälkeen valtiontalouden tarkastusviraston tietoon ei ole tullut seikkoja, joiden perusteella tarkastusvirastolla olisi syytä epäillä vastaanottamisensa ilmoitusten oikeellisuutta.

Sisällys

1	Vaalirahoitusilmoituksissa ja vaalirahoitusvalvonnassa eduskuntavaaleissa 2015 sovellettava lainsäädäntö	9
1.1	Ilmoitusvelvolliset vuoden 2015 eduskuntavaaleissa	10
1.2	Vaalirahoitusilmoituksessa ilmoitettavat tiedot	10
1.3	Ehdokkaan vaalirahoituksen rajoitukset	11
1.4	Vaalirahoituslaissa määriteltujen toimijoiden velvollisuudet ja vastuut	13
2	Vaalirahoitusvalvonta valtiontalouden tarkastusviraston tehtävänä	17
2.1	Tarkastusviraston toimenpiteet vuoden 2015 eduskuntavaaleissa	17
2.2	Eduskuntavaalien vaalirahoitusilmoitusten valvonnassa käytetyt kriteerit	19
2.3	Valvontatoimivaltuuksien rajoitukset	20
3	Valtiontalouden tarkastusviraston saamat ilmoitukset ja toimenpiteet ilmoitusvelvollisuuden noudattamisen valvonnassa	23
3.1	Vaalirahoitusilmoituksiin liittyvät selvityspyynnös	25
3.2	Vaalirahoitusilmoitusten täydentäminen	25
3.3	Kantelut vaalirahoitusilmoituksista	25
3.4	Jälki-ilmoitusvelvollisuus	26
3.5	Yleisiä huomioita vaalirahoitusilmoituksista	26
	Johtopäätökset	29

1 Vaalirahoitusilmoituksissa ja vaalirahoitusvalvonnassa eduskuntavaaleissa 2015 sovellettava lainsäädäntö

Vaalirahoituslailla säädelään poliittisen toiminnan rahoitusta. Lain perustelujen mukaan säätelyn keskeinen tavoite on ehkäistä korruptiota ja taata riittävät voimavarat poliittisen järjestelmän toiminnalle. Tällä tavalla edistetään kansanvaltaa ja sitä kohtaan tunnettua luottamusta.

Eduskunnan perustuslakivaliokunnan mukaan avoimet ja rehelliset vaalit ovat toimivan länsimaisen demokratian kulmakivi. Keskeinen osa avoimuutta on se, että äänestäjillä on mahdollisuus saada tietää, mistä puolueet tai muut ehdokkaita asettavat mielpidesuunnat ovat saaneet kampanjaansa merkittävää rahoitusta. Voimakas taloudellinen riippuvuus yhdestä rahoittajatahosta voi synnyttää epäilyksiä rahoittajan pyrkimyksistä vaikuttaa epäasiallisesti ehdokkaita asettavan tahon harjoittamaan politiikkaan (Perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 2/2009 vp.). Ilmoitusvelvollisuus lisää julkista tietoa ehdokkaiden mahdollisista sidonnaisuuksista. Ilmoitusvelvollisuuden odotetaan myös rajoittavan ehdokkaiden vaalikampanjoiden kulujen kasvua.

Kun ilmoitusvelvollisuudesta on säädetty lailla, sen rikkominen on ilmoitusvelvollisille riski. Vaalirahoituslakia valmisteltaessa on haettu tasapainoa riittävän säätelyn ja säätelyn aiheuttamien kustannusten ja erilaisten haittojen välillä. Valvonnassa luotetaan äänestäjien kykyyn arvioida oikein ehdokkaita, kunhan äänestäjät saavat riittävästi tietoa ehdokkaiden sidonnaisuuksista ja esimerkiksi sitoutumisista vaalikampanjassaan kampanjakattoihin. Vaalirahoituksen ei ole haluttu vievän liikaa huomiota vaalien asiakysymyksiltä, vaikeuttavan ehdokkaiden saamista mukaan vaaleihin tai vaikeuttavan tarpeettomasti varainhankintaa. Vaalirahoituslakiin ei ole sisällytetty sellaisia raportointivelvollisuuksia, joista voisi tosiasiallisesti muodostua este ehdokkuudelle.

Vaalirahoituslain tavoitteena oli selkeyttää vaalirahoituksen ilmoitusvelvollisuuden sisältöä. Poliittisen toiminnan luonteen huomioon ottaen laissa ei ole ollut mahdollista ennakoida kaikkia soveltamistoiminnassa vastaan tulevia tilanteita. Lailla tavoitellaan ilmoitusjärjestelmää, joka on riittävän kattava ja samalla noudatettavissa ilman kohtuutonta vaivaa ehdokkaalle. Ehdokkaan oikeusturvan ja ilmoitusten vertailukelpoisuuden turvaamiseksi laissa on pyritty mahdollisimman selkeään ilmoitusjärjestelmään.

Vaalirahoituslaki luo perustan vaalirahoituksen läpinäkyvyydelle

1.1 Ilmoitusvelvolliset vuoden 2015 eduskuntavaaleissa

Eduskuntavaaleissa vaalirahoituslain mukaan ilmoitusvelvollinen oli eduskuntavaaleissa kansanedustajaksi valittu ja vaalien tulosta vahvistettaessa varaedustajaksi määrätty.

1.2 Vaalirahoitusilmoituksessa ilmoitettavat tiedot

Eduskuntavaalien vaalirahoitusilmoituksessa ilmoitettavista vähimmäistiedoista säädettiin vaalirahoituslain 6 §:ssä.

Vaalirahoituksella tarkoitetaan rahoitusta, jolla katetaan ehdokkaan vaalikampanjan toteuttamisesta aikaisintaan kuusi kuukautta ennen vaalipäivää ja viimeistään kaksi viikkoa vaalipäivän jälkeen aiheutuneita kuluja riippumatta siitä, milloin nämä maksetaan. Eduskuntavaalien vaalipäivä oli 19.4.2015.

Ilmoitusvelvollisen tuli ilmoittaa vaalikampanjansa rahoitus eriteltynä ensin ehdokkaan omiin varoihin ja ehdokkaan ottamiin lainoihin sekä toiseksi ehdokkaan, hänen tukiryhmänsä tai muun hänen tukemisekseen perustetun yhteisön saamaan ulkopuoliseen tukeen.

Perustuslakivaliokunta on mietinnössään (PeVM 3/2010 vp) pitänyt tarpeellisena korostaa, että vaalirahoituslain 3 §:n 4 momentin säännös tarkoittaa sitä, että ehdokkaan, ehdokkaan tukiryhmän ja muun yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimivan yhteisön samalta tukijalta saamia suorituksia käsitellään yhtenä kokonaisuutena. Tämä selvennys estää sen, että pitämällä lueteltuja kolmea tahoa erillisinä sallitun tuen enimmäismäärä voitaisiin kolminkertaistaa ja erikseen ilmoitettavan yksittäisen tuen rajat arvot kiertää.

Ulkopuolinen tuki tuli edelleen ryhmitellä ehdokkaan itsensä ja hänen tukiryhmänsä seuraavilta tahoilta saamaan tukeen:

- yksityishenkilöt
- yritykset
- puolue
- puolueyhdistykset
- muut tahot.

Ilmoitusvelvollisen on eriteltävä vaalikampanjansa kulut ja rahoitus

Samalta tukijalta saatuja suorituksia käsitellään kokonaisuutena

Ulkopuolisen tuen ryhmittelyä tarkennettiin vaalirahoituslakiin tehdyllä muutossäädöksellä 684/2010.

Tukena tuli ilmoittaa rahana, tavarana, palveluna tai muulla vastaavalla tavalla korvauksetta saatu suoritus. Tavanomainen talkootyö ja tavanomaiset ilmaispalvelut eivät olleet laissa tarkoitettua tukea. Tuki tuli myös ilmoittaa, mikäli se on annettu ostamalla yksilöitäviä tavaroita tai palveluita.

Vaalikampanjan kuluina pidetään kaikkia sellaisia kampanja-aikana syntyneitä kuluja, joiden toiminnallisena tarkoituksena on edistää ehdokkaan valintaa vaaleissa ja joihin ehdokas voi itse vaikuttaa.

Kampanjakulut tuli eritellä vaalimainontaan sanoma-, ilmaisjakelu- ja aikakauslehdissä, radiossa, televisiossa sekä tietoverkoissa ja muissa viestintävälineissä, ulkomainontaan, vaalilehtien, esitteiden ja muun painetun materiaalin hankintaan, mainonnan suunnitteluun ja vaalitulaisuuksiin käytettyihin kuluihin sekä muihin kuluihin.

Ilmoitusvelvollisen oli ilmoitettava erikseen kunkin yksittäisen tuen arvo ja sen antajan nimi, jos tuen arvo oli vähintään 1 500 euroa. Useat samalta tukijalta saadut suoritukset ehdokkaan vaalikampanjan kuluihin tuli laskea yhteen ja ilmoittaa yhtenä tukena.

1.3 Ehdokkaan vaalirahoituksen rajoitukset

Vaalirahoituslain 4 §:ssä säädetään ehdokkaan vaalirahoituksen rajoituksista. Ehdokkaan vaalirahoituksen rajoituksia tarkennettiin edelleen muutossäädöksellä (684/2010).

Ehdokas, ehdokkaan tukiryhmä ja muu yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimiva yhteisö eivät saa vastaanottaa tukea, jonka antajaa ei voida selvittää. Tämä ei kuitenkaan koske tavanomaisesta keräystoiminnasta saatua tukea.

Ehdokas, ehdokkaan tukiryhmä ja muu yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimiva yhteisö eivät saa vastaanottaa suoraan tai välillisesti samalta tukijalta enempää tukea kuin arvoltaan 3 000 euroa kunnallisvaaleissa, 6 000 euroa eduskuntavaaleissa ja 10 000 euroa europarlamenttivaaleissa. Tuki puolueissa (10/1969) tarkoitettulta puolueelta tai puolueyhdistykseltä voi kuitenkin olla tätä suurempi, jollei se sisällä mainittua rahamäärää enempää muulta tukijalta välitettävää tukea.

Ehdokas, ehdokkaan tukiryhmä ja muu yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimiva yhteisö saavat vastaanottaa ulkomaista tukea

Sellaista tukea ei saa vastaanottaa, jonka antajaa ei voida selvittää

vaalikampanjaan vain yksityishenkilöiltä sekä ehdokkaan aatesuuntaa edustavilta kansainvälisiltä yhteisöiltä ja säätiöiltä.

Ehdokas, ehdokkaan tukiryhmä ja muu yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimiva yhteisö eivät saa vastaanottaa tukea vaalikampanjaan valtiolta, kunnalta, kuntayhtymältä, valtion tai kunnan liikelaitokselta, julkisoikeudelliselta yhdistykseltä, laitokselta tai säätiöltä eivätkä kirjanpitolain (1336/1997) 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettulla tavalla valtion tai kunnan määräysvallassa olevalta yhtiöltä. Tämä ei kuitenkaan koske tavanomaista vieraanvaraisuutta.

Ehdokkaan, ehdokkaan tukiryhmän ja muun yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimivan yhteisön on huolehdittava, että vaalikampanjaan kuuluvasta tai sitä tukemaan tarkoitettusta maksullisesta mainoksesta käy ilmi mainoksen maksajan nimi. Yksityishenkilön nimeä ei saa kuitenkaan julkistaa ilman hänen nimenomaista suostumustaan, jos hänen maksamansa mainoksen arvo on eduskuntavaaleissa pienempi kuin 1 500 euroa.

Valtiontalouden tarkastusviraston valvontatehtävän piiriin eivät kuulu vaalirahoituslain 4 §:n ehdokkaan vaalirahoituksen rajoituksia koskevat säännökset. Sen sijaan ilmoitusten oikeellisuuden valvonnalla tarkastusvirasto myötävaikuttaa siihen, että ilmoitukset sisältäisivät olennaisilta osin oikeat tiedot.

Julkaistujen ilmoitusten oikeellisuuteen vaikuttamalla tarkastusvirasto pyrkii varmistamaan, että vaalirahoituslain 4 §:n tuen rajoitusta koskevien säännösten noudattaminen olisi yleisön tarkasteltavissa. Ilmoituksien tietojen tarkastelua varten on julkaisujärjestelmän verkkosivuille rakennettu erilaisia raportteja.

Todettakoon lisäksi, että tukirajoituksia koskevat säännökset, mukaan lukien tukikattojen noudattaminen, jäävät poliittisen vastuun varaan.

Tarkastusvirasto
pyrkii varmistamaan,
että vaalirahoituslain
noudattaminen olisi
julkisesti tarkasteltavissa

1.4 Vaalirahoituslaissa määriteltyjen toimijoiden velvollisuudet ja vastuut

Ilmoitusvelvollinen

Vaalirahoituslain mukaan ilmoituksensa sisällöstä vastaa ilmoitusvelvollinen.

Valtiontalouden tarkastusvirasto

Valtiontalouden tarkastusviraston tehtävänä on valvoa ilmoitusvelvollisuuden noudattamista. Tarkastusviraston tavoitteena on järjestää valvontajärjestelmä mahdollisimman helpokäyttöiseksi ja ohjaavaksi.

Tarkastusvirasto vahvisti yleisohjeen 24.11.2014 vaalirahoitusilmoituksen tekemisestä vuoden 2015 eduskuntavaaleissa (267/40/2014). Lisäksi tarkastusvirasto on ylläpitänyt jatkuvaa neuvontapalvelua vaalirahoituslakiin liittyvien kysymysten osalta.

Valtiontalouden tarkastusvirasto tarkistaa, että kaikki ilmoitusvelvolliset ovat tehneet vaalirahoituslain tarkoittaman vaalirahoitusilmoituksen. Tarkastusvirastolla on mahdollisuus, mikäli ilmoitus havaitaan virheelliseksi tai puutteelliseksi, kehottaa ilmoitusvelvollista laatimaan uusi ilmoitus, täydentämään jo tehtyä ilmoitusta tai selventämään ilmoituksen oikeellisuutta tai riittävyttä. Kehotus voidaan antaa ainoastaan niissä tilanteissa, joissa valvontaa ei voitaisi muutoin saattaa loppuun kyseisen ilmoitusvelvollisen osalta.

Valtiontalouden tarkastusvirastolla on mahdollisuus asettaa uhkasakko, mikäli ilmoitusvelvollinen ei lainkaan tee laissa määriteltyä ilmoitusta tai mikäli ilmoitus havaitaan olennaisilta kohdiltaan ilmeisen virheelliseksi tai puutteelliseksi. Sakon uhka koskee ainoastaan ilmoituksen laiminlyöntiä kokonaan tai sellaista virheellisyyttä tai puutteellisuutta, joka on ilmeinen ja koskee ilmoitusta sen olennaisilta kohdilta.

Tarkastusvirastolla on mahdollisuus pyytää sellaisia selvityksiä ilmoitusvelvolliselta, jotka saattavat olla tarpeen ilmoituksen oikeellisuuden ja riittävyyden tarkistamisessa.

Tarkastusvirasto julkaisee saamansa ilmoitukset viipymättä ja ylläpitää vaalirahoituksen ilmoitusrekisteriä, johon tallennetaan saadut ilmoitukset. Julkaisujärjestelmän kautta kaikilla on mahdollisuus tarkastella ilmoituksissa olevia tietoja yleisen tietoverkon kautta.

Tarkastusvirasto valvoo ilmoitusvelvollisuuden noudattamista ja tarjoaa ohjeistusta ja neuvontaa

Tarkastusvirasto voi kehottaa täydentämään ilmoitusta

Tarkastusvirasto julkaisee saamansa ilmoitukset viipymättä

Valtiontalouden tarkastusvirasto laatii eduskunnalle vaalikoh-
taisen kertomuksen saamistaan ilmoituksista ja toimistaan ilmoi-
tusvelvollisuuden valvonnassa kahdeksan kuukauden kuluessa
vaalien tulosten vahvistamisesta. Eduskunnalle annettavaan kerto-
mukseen päättyy tarkastusviraston valvontatehtävä kertomuksen
kohteena olevien vaalien osalta.

Oikeusministeriö

Vaalirahoituslain nojalla oikeusministeriö toimittaa valtionta-
louden tarkastusvirastolle tiedot ehdokasrekisteristä. Tätä tarkoi-
tusta varten oikeusministeriö perustaa ja ylläpitää valtakunnallista
ehdokasrekisteriä.

Oikeusministeriö toimii valtioneuvostossa ylimpänä vaalivi-
ranomaisena.

Oikeusministeriö toimii
ylimpänä vaaliviranomaisena

2 Vaalirahoitusvalvonta valtionalouden tarkastusviraston tehtävänä

Vaalirahoituslaissa valtionalouden tarkastusvirastolle määritellyn valvontatehtävän kohteena on vaalirahoituslaissa tarkoitetun ja siinä tarkemmin määritellyn ilmoitusvelvollisuuden noudattaminen. Tarkastusviraston valvonta käsittää käytännössä vaalirahoituslain 5–8 §:ien muodostaman kokonaisuuden. Valvontatehtävä painottuu ilmoitusvelvollisuuden noudattamisen valvontaan. Lain muiden säännösten valvonta ei kuulu tarkastusviraston tehtäviin.

Tarkastusvirasto huolehtii osaltaan siitä, että kaikki laissa ilmoitusvelvollisiksi vaalirahoituksesta säädetyt tekevät laissa säädetyn ilmoituksen. Esimerkiksi lain 4 §:ssä tarkoitetut ehdokkaan vaalirahoituksen rajoitukset eivät kuulu tarkastusviraston valvontakokonaisuuteen vaan ns. poliittisen vastuun piiriin.

Vaalirahoituslain mukaan ilmoitusvelvollinen vastaa vaalirahoitusilmoituksensa sisällöstä. Ilmoituksen sisällön virheellisyydestä ei ole vaalirahoituslaissa asetettu sanktioita. Uhkasakko voidaan asettaa vain sellaisessa tapauksessa, jossa tarkastusvirasto valvontansa perusteella katsoo, että ilmoitusvelvollisuus ei ole täytynyt.

Tarkastusvirastolla ei ole lakiin perustuvaa oikeutta saada muuta tietoa vaalirahoitusvalvontaa varten kuin mitä vaalirahoituslaissa mainitaan. Ehdokkaan vaalirahoitus eri muodoissaan ja sillä katetut menot eivät kuulu siihen tarkastusviraston toimialaan, josta säädetään valtionalouden tarkastusvirastosta annettussa laissa (676/2000) tai laissa valtionalouden tarkastusviraston oikeudesta tarkastaa eräitä Suomen ja Euroopan yhteisöjen välisiä varainsiirtoja (353/1995).

Ilmoitusvelvollinen vastaa
vaalirahoitusilmoituksensa
sisällöstä

2.1 Tarkastusviraston toimenpiteet vuoden 2015 eduskuntavaaleissa

Tarkastusvirasto vahvisti 24.11.2014 yleisohjeet vaalirahoitusilmoituksen tekemisestä vuoden 2015 eduskuntavaaleissa. Ohjeet ovat saatavilla myös FINLEX -säädöstietopankissa sekä tarkastusviraston ylläpitämillä verkkosivuilla osoitteessa www.vaalirahoitusvalvonta.fi. Ohje toimitettiin ennen vaaleja kaikille rekisteröidyille puolueille.

Vaalirahoitusilmoituksen ohjeistus löytyy vaalirahoitusvalvonnan verkkosivuilta

Vaalirahoituslain 11 §:n tarkoittamien ennakkoilmoitusten vastaanottamiseen tarkastusvirastolla oli valmius välittömästi ehdokaslistojen yhdistelmän laatimisen jälkeen.

Tarkastusviraston tulee pitää tiedot saatavilla yleisen tietoverkon kautta. Tiedot tulee pitää saatavilla yleisessä tietoverkossa vuoden asianomaista vaalikautta pidemmän ajanjakson ajan. Kaikki vaalirahoitusilmoitukset ja ennakkoilmoitukset pidetään verkkosivuilla yleisön saatavilla 22.6.2020 saakka.

Kuvio 1: Eduskuntavaalit aikajanalla

2.2 Eduskuntavaalien vaalirahoitusilmoitusten valvonnassa käytetyt kriteerit

Valtiontalouden tarkastusviraston valvontatoimiin kuuluivat annetun ilmoituksen tietojen vertailu vaalirahoituslaissa edellytettyihin tietoihin. Valvonnan pääpaino on vaalirahoituslain tarkoittamalla tavalla ilmoitusvelvollisuuden ja ilmoituksen muodollisessa oikeellisuudessa. Samoin varmistettiin, että ilmoitusvelvolliset ottivat ilmoituksissaan kantaa kaikkiin vaalirahoituslaissa mainittuihin olennaisimpiin kohtiin.

Tarkastusvirasto varmisti eduskuntavaalien vaalirahoitusilmoitusten valvonnassa seuraavat asiat:

- Kaikki ilmoitusvelvolliset tekivät vaalirahoitusilmoituksen.
- Vaalirahoitusilmoitus on annettu vaalirahoituslain 8 §:n 1 momentissa tarkoitetussa määräajassa. Ilmoitus on annettava tarkastusvirastolle kahden kuukauden kuluessa vaalituloksen vahvistamisesta.
- Vaalirahoitusilmoitus oli laissa tarkoitetun ilmoitusvelvollisen antama.

Lisäksi tarkastusvirasto varmisti seuraavat ilmoitusvelvollisuuden liittyvät muodolliset vaatimukset:

- Ilmoitus sisälsi ehdokkaan täydellisen nimen, arvon, ammatin tai toimen, hänet asettaneen puolueen nimen tai maininnan siitä, että ehdokas on ollut valitsijayhdistyksen ehdokas.
- Vaalikampanjan kulut yhteensä on ilmoitettu. Vaalikampanjan kulut on eritelty vaalimainontaan sanoma-, ilmaisjakelua aikakauslehdissä, radiossa, televisiossa sekä tietoverkoissa ja muissa viestintävälineissä, ulkomainontaan, vaalilehtien, esitteiden ja muun painetun materiaalin hankkimiseen, mainonnan suunnitteluun, vaalitilaisuuksien järjestämiseen sekä muihin kuluihin.
- Vaalirahoitus yhteensä on ilmoitettu, ja se on eritelty ehdokkaan omiin varoihin sekä kaikkeen ehdokkaan, ehdokkaan tukiryhmän tai muun yksinomaisesti ehdokkaan tukemiseksi toimivan yhteisön saamaan tukeen ryhmiteltynä yksityishenkilöiltä, yrityksiltä, puolueilta, puolueyhdistyksiltä ja muilta tahoilta saatuun tukeen.
- Ilmoitusvelvolliselta edellytettiin kannanotto siitä, sisälsikö vaalirahoitus yksittäisiä vähintään 1 500 euron tukia. Mikäli ilmoitusvelvollinen oli saanut vähintään 1 500 euron tukisuorituksia, tuen antaja tuli yksilöidä.

Kaikilta ilmoitusvelvollisilta pyydettiin kampanjatilien tiliotteet valvontaa varten

- Vaalirahoitus kattoi vaalikampanjan kulut.
- Ilmoitukset eivät sisältäneet olennaisia laskentavirheitä tai muita teknisiä virheitä.

Lisäksi tarkastusvirasto varmisti ilmoitusten olennaista oikeellisuutta pyytämällä kaikilta ilmoitusvelvollisilta selvityksiä vaalirahoitusilmoituksiin liittyen. Kaikilta ilmoitusvelvollisilta pyydettiin tiliotteet vaalikampanjassa käytetyistä pankkitileistä. Tiliotteiden avulla voitiin toteuttaa jätettyihin ilmoituksiin myös sisällöllistä tarkistusta.

2.3 Valvontatoimivaltuuksien rajoitukset

Vuoden 2015 eduskuntavaaleissa tarkastusvirasto saattoi pyytää harkintansa mukaan osana valvontatehtävän toteuttamista ilmoitusvelvollisilta lisätietoja ja selvityksiä ilmoituksen oikeellisuuden ja riittävyyden tarkistamisessa. Velvollisuus tietojen toimittamiseen koskee kuitenkin ainoastaan ilmoitusvelvollista. Tarkastusvirastolla ei ole oikeutta vaatia ilmoituksen oikeellisuuden tarkistamiseksi selvityksiä ja lisätietoja kolmansilta tahoilta. Näin ollen tarkastusvirastolla ei ole käytännössä oikeuksia vaatia tai kerätä ilmoitusten oikeellisuuden tarkistamiseksi niin sanottuja vertailutietoja. Tämä on valvonnan ja sen tulosten tulkinnan kannalta olennainen rajoitus.

Mikäli ilmoitusvelvollinen ei pyynnöistä huolimatta toimita tarkastusvirastolle pyydettyjä selvityksiä, ei tarkastusvirastolla ole mahdollisuuksia velvoittaa tietojen toimittamiseen vaalirahoituslain nojalla.

On kuitenkin huomioitava, että ilmoitusvelvollisilla, ehdokkailla ja ehdokkaan tukiyhdistyksillä ei ollut kirjanpitovelvollisuutta vaalikampanjansa kuluista ja rahoituksesta. Ilmoitusvelvollisilla ei ole myöskään muistiinmerkitsemisvelvollisuutta vaalikampanjansa kuluista ja rahoituksesta. Tarkastusvirastolla ei ole tarkastusoikeutta tai muutoinkaan mahdollisuuksia perehtyä ilmoitusvelvollisen järjestämään omien kampanjakulujensa ja -rahoituksen järjestämisen sisäiseen valvontaan eikä menettelyihin, jotka liittyvät ilmoitusvelvollisen toimintaan ja rahoituksen hallinnonin järjestelyihin. On myös huomioitava, että vaalikampanjointiin liittyy myös kirjanpidon ulkopuolisia tapahtumia, joissa ilmoitus perustuu osin arvioon. Myös näitä arvioinnin menettelyitä on pyritty valvonnan yhteydessä selvittämään.

Ilmoitusvelvollisten voidaan olettaa tekevän vaalirahoituslain ja annettujen ohjeiden tulkintavirheitä ja tavanomaisia inhimillisiä virheitä. Tällaisia voivat olla myös muutoin kuin rahana saadun tuen arvon arviointivirheet. Ilmoitusvelvollinen voi saada väärän tiedon rahoittajalta sen antaman tuen arvosta ja ilmoittaa tämän väärän tiedon. Näistä syistä johtuen on mahdollista, että vaalirahotuksesta ilmoitettuihin tietoihin jää jonkin verran epätarkkuutta.

7-41*

000.00+
114.20+

95.30+

62.85+

104.56+

825.96+

74.12+

51.02+

220.43+

95.36+

37+

41+

00+

97+

00+

25+

24+

3 Valtiontalouden tarkastusviraston saamat ilmoitukset ja toimenpiteet ilmoitusvelvollisuuden noudattamisen valvonnassa

Ennakoilmoitukset

Vaalirahoituslain 11 §:n tarkoittamat ennakoilmoitukset tuli eduskuntavaaleissa toimittaa 18.4.2015 mennessä valtiontalouden tarkastusvirastolle. Ennakoilmoituksensa vaalikampanjoidensa kuluista ja rahoituksesta toimitti määräaikaan mennessä yhteensä 1200 ehdokasta eli 56 % kaikista ehdokkaista. Kaikki määräaikaan mennessä toimitetut ennakoilmoitukset julkaistiin välittömästi. Ennakoilmoituksista 96 % toimitettiin tarkastusvirastolle sähköisesti.

Ilmoitusvelvollisista ennakoilmoituksen jätti 152 henkilöä. Kaikki ilmoitusvelvollisten ennakoilmoitukset pidetään saatavilla yleisessä tietoverkossa kuuden vuoden ajan vaalien tuloksen vahvistamisesta eli 22.6.2020 saakka.

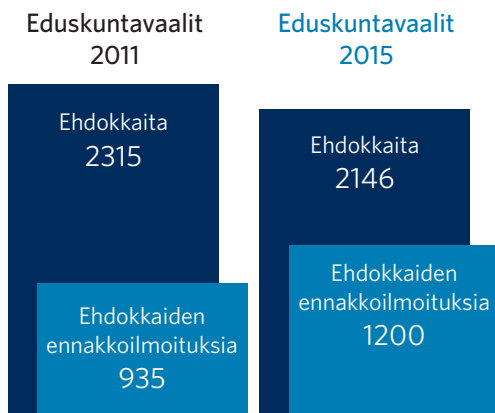
Ennakoilmoitus vaalirahoituksesta oli mahdollista jättää vuoden 2011 eduskuntavaaleissa. Tuolloin ennakoilmoitusmahdollisuutta käytti yhteensä 935 ehdokasta eli n. 40 % ehdokkaista.

Ennakoilmoitusmahdollisuutta käytettiin merkittävästi enemmän vuoden 2015 eduskuntavaaleissa vuoden 2011 vaaleihin verrattuna.

Ennakoilmoitukset tuli toimittaa tarkastusvirastolle 18.4.2015 mennessä

Ennakoilmoituksen jätti 1200 henkilöä

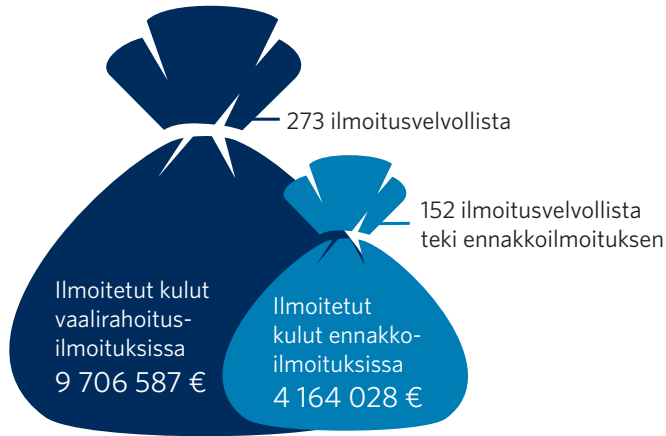
Ennakoilmoitusten määrä on kasvanut

Kuvio 2: Ennakoilmoitusten jättämisen kehitys

Edelleen vaalirahoitusilmoitusten perusteella voidaan arvioida tehtyjen ennakkoilmoitusten luotettavuutta. On kuitenkin muistettava, että ennakkoilmoitus perustuu arvioon ja yksittäistapauksissa erot ennakkoilmoituksen ja varsinaisen vaalirahoitusilmoituksen välillä vaihtelevat.

Eduskuntavaalit 2015

Kuvio 3: Ennakkoilmoituksissa ilmoitetut kulut

Vaalirahoitusilmoitukset

Valtiontalouden tarkastusviraston laatima ohjeistus toimitettiin kaikille ilmoitusvelvollisille. Ohjeistuksen tavoitteena oli myötävaikuttaa siihen, että laadittavat ja tarkastusvirastolle toimitettavat ilmoitukset on laadittu vaalirahoituslain mukaisesti.

Kaikki vuoden 2015 eduskuntavaalien ilmoitusvelvolliset jättivät vaalirahoituslain tarkoittaman vaalirahoitusilmoituksen määräajassa lukuun ottamatta kahta ilmoitusvelvollista. Nämä toimittivat ilmoituksensa määräajan päättymistä seuraavana päivänä.

Ilmoitusten vastaanottamisen yhteydessä pyrittiin varmistamaan siitä, että ilmoitukset sisältäisivät vaalirahoituslain edellyttämät tiedot yhdenmukaisella tavalla ilmoitettuina.

Ilmoitusvelvollisten vaalirahoitusilmoituksessaan ilmoittama vaalirahoitus kattoi ilmoituksessa esitetyt vaalikampanjan kulut. Ilmoitukset oli laadittu vaalirahoituslain tarkoittamalla tarkkuudella, ja ilmoitukset sisälsivät ilmoitusvelvollisten kannanotot kaikista vaalirahoituslain noudattamisen kannalta olennaisimmista asioista. Vaalirahoitusilmoitukset pidetään yleisön saatavilla 22.6.2020 saakka.

Vaalirahoitusilmoituksista 83 % toimitettiin tarkastusvirastolle sähköisesti.

Vaalirahoitusilmoitukset saapuivat määräajassa ja ne pidetään julkaisussa 22.6.2020 saakka

83 % vaalirahoitusilmoituksista toimitettiin sähköisesti

3.1 Vaalirahoitusilmoituksiin liittyvät selvityspyynnot

Eduskuntavaalien vaalirahoitusilmoitusten oikeellisuuden varmistamiseksi valtiontalouden tarkastusvirasto pyysi kaikilta ilmoitusvelvollisilta ilmoituksen oikeellisuuden varmentamiseksi lisäselvityksinä vaalikampanjassa käytettyjen pankkitilien tiliotteet. Tiliotteiden osalta pyrittiin varmistautumaan erityisesti siitä, että ulkopuolisilta saadut tukisuoritukset olisi merkitty vaalirahoitusilmoituksiin oikein.

Yhtä ilmoitusvelvollista lukuun ottamatta kaikki ilmoitusvelvolliset toimittivat tarkastusviraston pyytämät lisäselvitykset.

Lisäselvitysten perusteella voitiin varmentaa, että tiliotteilla näkyvät tapahtumat oli asianmukaisesti ilmoitettu myös vaalirahoitusilmoituksilla. Mikäli saatujen lisäselvitysten perusteella katsottiin tarpeelliseksi, ilmoitusvelvolliselta pyydettiin ilmoitusten täydennyksiä.

Yhtä lukuun ottamatta ilmoitusvelvolliset toimittivat pyydetty lisäselvitykset

3.2 Vaalirahoitusilmoitusten täydentäminen

Ilmoitusten käsittelyn ja saatujen lisäselvitysten perusteella tehtyjen tarkistusten yhteydessä tarkastusvirasto pyysi 40 ilmoitusvelvollista täydentämään tai korjaamaan tekemänsä ilmoitusta. Korjaukset liittyivät pääosin tarkennuksiin vaalirahoitusilmoitusten rahoituksen tiedoissa.

Ilmoitusvelvolliset täydensivät ilmoituksiaan viipymättä.

40 ilmoitusvelvollista pyydettiin täydentämään tai korjaamaan ilmoitustaan

3.3 Kantelut vaalirahoitusilmoituksista

Valtiontalouden tarkastusvirastolle ei ole tehty kanteluita vuoden 2015 eduskuntavaalien vaalirahoitusilmoituksiin liittyen.

3.4 Jälki-ilmoitusvelvollisuus

Jos ehdokas, ehdokkaan tukiryhmä tai muu yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimiva yhteisö on ottanut lainaa vaalikampanjan kulujen kattamiseksi eduskuntavaaleissa tai europarlamenttivaaleissa, on ilmoitusvelvollisen toimitettava valtiontalouden tarkastusvirastolle tieto lainan määrästä sekä lainan maksamiseen saadusta vähintään 1 500 euron arvoisesta tuesta (jälki-ilmoitus). Ilmoitus tehdään laina-aikana kalenterivuositain sillä vaalikaudella, johon ilmoitusvelvollisuus liittyy.

Vuoden 2015 eduskuntavaaleissa jälki-ilmoitusvelvollisuus muodostui yhteensä 48 ilmoitusvelvolliselle. Ensimmäinen jälki-ilmoitus tulee tehdä vuoden 2016 helmikuussa.

Todettakoon, että tarkastusvirasto ei ole saanut kaikkia vaalirahoituslain edellyttämiä jälki-ilmoituksia vuoden 2011 eduskuntavaaleista. Tarkastusvirasto on useaan otteeseen kehottanut ilmoitusvelvollisia toimittamaan puuttuvat jälki-ilmoitukset, mutta tämä ei ole johtanut ilmoitusten toimittamiseen. Vuoden 2014 jälki-ilmoitus puuttuu edelleen kahdelta ilmoitusvelvolliselta. Tarkastusvirasto ei voi vaalirahoituslakiin perustuen käyttää uhkasakkoa jälki-ilmoitusten toimittamisen kehotusten tehosteena.

48 ilmoitusvelvollisen on tehtävä jälki-ilmoitus

3.5 Yleisiä huomioita vaalirahoitus-ilmoituksista

Vaalirahoitusilmoituksia tarkasteltaessa voidaan todeta, että vaihteluväli ilmoitusvelvollisten kampanjan kulujen osalta on erittäin suuri. Suurin vaalikampanja eduskuntavaalien vaalirahoitusilmoitusten perusteella oli euromäärältään 129 967 euroa ja pienin 2753 euroa. Kaikkien ilmoitusvelvollisten vaalirahoitusilmoitusten perusteella vaalikampanjan kampanjakulujen keskiarvo oli noin 35 555 euroa.

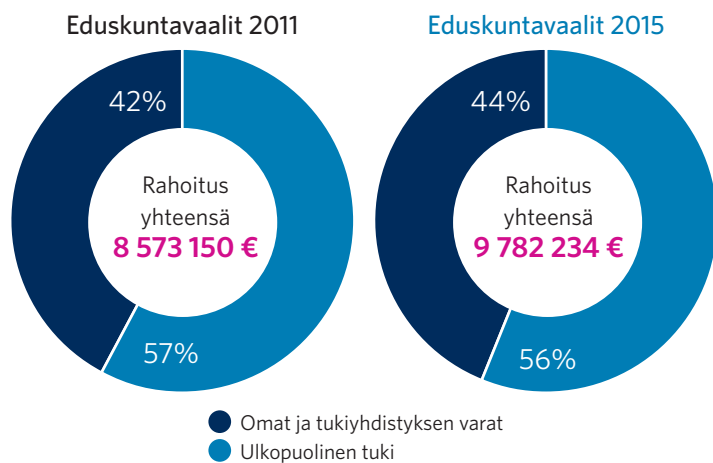
Vuonna 2015 kuluja oli 5283 € enemmän ilmoitusvelvollista kohden

Kulut 2011	Kulut 2015
8 459 448 €	9 706 586 €

Kuvio 4: Vaalikampanjan suuruus

Kokonaisuudessaan vaalirahoitusilmoitusten mukaan ilmoitusvelvolliset saivat ulkopuolista tukea vaalikampanjaan 5 491 743 euroa. Tuen määrä vaihteli vaalirahoitusilmoitusten mukaan myös merkittävästi ilmoitusvelvollisten välillä.

Kuvio 5: Omat varat ja ulkopuolinen tuki

Kaikki vuoden 2015 eduskuntavaalien ilmoitusvelvolliset ovat jättäneet lain tarkoittaman vaalirahoitusilmoituksen. Vaalirahoitusilmoitusten oikeellisuudesta vastaa vaalirahoituslain perusteella aina ilmoitusvelvollinen.

Ilmoitusten käsittelyn, selvitysten ja tehtyjen täydennysten jälkeen tarkastusviraston tietoon ei ole tullut seikkoja, joiden perusteella valtiontalouden tarkastusvirastolla olisi syytä epäillä vastaanottamiensa ilmoitusten oikeellisuutta.

Eduskunnalle annettavan kertomuksen kuvat iStock

VALTIONTALOUDEN TARKASTUSVIRASTO
ANTINKATU 1, PL 1119, 00101 HELSINKI
PUH. 09 4321, WWW.VTV.FI

ISSN 1796-9530 (NID.)